

De Staverse jol en de Zuiderzeevloot 80 jaar geleden

Nee ik hoef geen korrekties aan te brengen in het artikel „De Staverse jol” van Jan Kooijman (Spiegel okt '85) Ik ben al blij dat er niet van „de Stavorense jol” gesproken of liever geschreven werd, want Stavoren komt van Staveren en dat is de oude naam van de stad. Dat dwaze Stavoren komt eerst in de 17de eeuw bij hautaine auteurs op, was jarenlang de officiële naam totdat in de loop van deze eeuw bleek, dat die letter „o” grote dwaasheid was

De LE 15 in 1954 was een Lemster pluut welk type overigens aan de noordwal helemaal niet thuis hoorde maar in die jaren was de regionale „orde” er al helemaal uit (Verz. S. J. van der Molen)

Eilaas in de jaren 70 kreeg Staveren een burgemeester die – beseffende dat hij niet vanwege zijn kwaliteiten de galerij der onsterfelijken zou betreden – toch wat wilde doen om de aandacht te trekken. Dies maakte hij er weer „Stavoren” van dankzij een suffige gemeenteraad. Enfin we zitten niet meer met die burgemeester en met zijn gemeente „Stavoren” want in het kader van nieuwe gemeentelijke indeling is de Friese havenstad roemloos ingelijfd bij het Zuidwesthoekster complex „Nijefurd” (te samen met Hindeloopen en Workum die deze afgang allerminst verdiend hadden). Staverse jol dus. Dat ik op het artikel van Kooijman terugkom is om-

door S. J. van der Molen

dat ik meen de lezers een aantal minder bekende aanvullingen niet te mogen onthouden. Aanvullingen die ik kon ontleen uit regionale publikaties als bv. het „Jaarverslag 1961” van het Fries Scheepvaartmuseum te Sneek. In overleg met de redactie volgt hier een aanvulling op het Spiegel-artikel en plaatsing van de Staverse jol in het kader van de vissersvloot langs en op de Zuiderzee precies 80 jaar geleden. Dat het bepaald niet allemaal Staverse jollen waren (hoe zou dat ook?) zal blijken.

Terecht heeft Kooijman er op gewezen dat de veronderstelling dat de jol eeuwenoud zou zijn thans niet meer aan-

vaard wordt. Inderdaad is er heel wat afgefabeld zelfs door toch zulke gezaghebbende auteurs als G. C. E. Crone en het duo J. J. Tesch en J. de Veen. Crone (‘Onze schepen in de Gouden Eeuw’ 1939) wees in dit verband op het ontbreken van zwaarden bij de middeleeuwse schepen en commentariseerde:

Zwaarden die zonder twijfel op enge wateren het eerst zijn toegepast kwamen in de tweede helft der 16e eeuw algemeen in gebruik behalve bij enkele schepen (lees typen v d M). Een daarvan bestaat nog: het is een visschuit, de Stavorense (!) jol die zodanig van vorm

bijvoorbeeld op de sinds 1851 (Gemeentewet) gebruikelijke gemeenteverslagen. Bij de bestudering van de gegevens met betrekking tot Staveren komt er materiaal naar boven dat op zijn minst interessant genoemd mag worden zeker als men het plaatst tegen de historische achtergrond, bijvoorbeeld die van een visserijenquete uit de laatste jaren der Franse heerschappij. Want wat zien we? In het zeer belangrijke rapport inzake de kustvisserij van 1812 (archief van de Prefect 9 nr 104 R. A. Leeuwarden) wordt uit Staveren (officieel) bericht: ‘Geen andere vissersrijen dan het strand of buiten

schuitjes uit 1812 en deze zeesloepen of jollen? Wie dit verband meent te kunnen leggen moet worden gewezen op de beklagenswaardige toestand waarin na de Napoleontische tijd veel plaatsen langs de Zuiderzee verkeerden. Niet zonder reden vermeldt het Aardrijkskundig woordenboek van Van der Aa (1847 blz 682) inzake Staveren dat het er ‘overal even somber en levenloos’ was en dat de verarmde bewoners in de verwelooze huizen zonder neering of handteering moedeloos schenen neder te zitten. Reizigers uit die zelfde tijd stellen vast dat in Staveren hele straten

is dat zij geen zwaarden nodig heeft (blz 149). Aldus beschouwd zou deze jol dus een scheepsvorm bewaren die van voor het midden van de 16de eeuw moet dateren, wat natuurlijk zou kunnen. Hoewel men dat van een visserijdeskundige als De Veen niet zou verwachten slaat hij in ‘Die niederlandische Seefischerei’ (1933) een meer fantastische toon aan. Hij toch schreef: ‘Das einzige Kielschiff auf der Zuiderzee ist die Staverse (pluim! v d M) Jol ein bei der Herings- und Sardellenfischerei von Stavoren gebräuchliches kleines Fahrzeug das zwar eine Gaffel am Grossegel aber keinen Giekbaum besitzt und weder Bergholze noch eine Bun hat. Es soll von skandinavische Herkunft sein’ (blz 74). Hoe De Veen aan die vreemde veronderstelling komt blijkt op geen enkele wijze.

Voor beschouwingen over de ouderdom van scheepstypen zoals ook hierboven moet ik terugvallen op archivalia of

de zeepalen als met fuiken waarmee aal wordt gevangen. Deze visserij op paling werd in mei, september en oktober door twaalf personen uitgeoefend en wel met ‘kleine schuitjes’. Hier is dus duidelijk sprake van een zeer bescheiden visserij vlak onder de dijk en er is veel fantasie nodig om bij die kleine schuitjes al aan de befaamde jollen te denken. Nadere gegevens leveren de gemeenteverslagen op. Hoewel Staveren al (zijn eerste) verslag over 1851 aan de centrale overheid opstuurde, duurde het nog tot 1858 voordat er bericht werd: de ‘aalsoort vangst geschiedt met zeesloepen’. Een jaar later wordt de mededeling herhaald maar dan staat er: ‘met zeesloepen of jollen’. In latere jaren komen er minder gedetailleerde gegevens naar voren, ook al vanwege de centralistische inrichting van de verslagen waarbij zulke aardige plaatselijke details niet meer mogelijk waren.

Of er verband bestond tussen de kleine

‘Schepen kijken u aan’ van links naar rechts een bons uit Vollenhove, een aak van Texel en een hoogaars uit de Zeeuwse wateren. Dertig jaar geleden lagen deze schepen aldus voor de wal bij het Zuiderzeemuseum in Enkhuzen. (Verz. S. J. van der Molen.)

waren afgebroken en dat er verwilderde ledige plaatsen voor in de plaats waren gekomen. In Hindeloopen (waar later de Staverse jollen een kleine vloot vormden) stonden in 1850 niet minder dan 50 huisnummers als onbewoond te boek nadat al voor 1800 delen van het stadje (eens zo florissant, men bekijkt de kostbare interieurs in het plaatselijke museum De Hidde Nijand Stichting) waren afgebroken. Met andere woorden: indien er met succes en in een zekere omvang visserij op de Zuiderzee zou zijn bedreven hadden de recensies in de officiële bronnen wel positiever geluid. Ik

ontleen deze gegevens voor het gemak aan de dissertatie van dr. Y. N. Ypma.

Geschiedenis van de Zuiderzeevervisserij (1962). Daar vind ik ook dat bijvoorbeeld de visserij (op de) Lemmer pas omstreeks 1880 van betekenis zou worden. Ik denk dat dit ook geldt voor Stavoren, Workum, Hindeloopen en enkele kleine plaatsen langs de Friese Zuiderzeekust waar wij de bakermat van de Staverse jollen moeten zoeken. De Westwal is een heel ander verhaal dat hier echter buiten beschouwing moet blijven.

In het boek van Ypma staat op blz. 112 een figuur (nr. 5) van de totale aanvoer van ansjovis uit de Zuiderzee in ankers (50 kg) welke statistiek begint in 1857 en eindigt in 1932 (het jaar van de Afsluiting). Wat nu opvalt is dat er in de jaren '80 voor het eerst sprake is van een piek die omstreeks 1890 de hoogste top bereikt met 190.000 ankers. En het was de ansjovis (ter plaatse vaak „sjofisk“ genoemd) die de Friese kust van Workum tot de Lemmer in actie bracht. Als men deze top bekijkt tegen de achtergrond van de cijfers omtrent het aantal schepen en bemanningsleden wordt het verband duidelijk. Ik ontleen aan Ypma (blz. 163) de illustratieve officiële cijfers evenwel door deze auteur even fantasistisch als misleidend genoemd.

„Misleidend“ omdat de grote toeloop en de animo voor een deel veroorzaakt

	1880	1900	1880	1900
	schepen	bemanningsleden	schepen	bemanningsleden
Enkhuizen (maar even meegenomen)	ca. 45	ca. 135	242	541
De Lemmer	ca. 16	ca. 32	146	275
Stavoren	12	24	69	206
Hindeloopen	ca. 8	16	75	192

werden door malaise in andere bedrijfstakken tijdens de beruchte crisis van de jaren '90. Voor Lemsterland (waar men overigens geen Staverse jollen kende maar wel de befaamde Lemster aken) speelde daarbij een grote rol de afloop van de lage veenderijen in het achterland.

Belangwekkende en belangrijke gegevens over de omvang van de vissersvloot in de plaatsen langs de Zuiderzee levert het rapport „De Zuiderzee-visserij“ als resultaat van een onderzoek door een speciale commissie in 1905 bij Brill in Leiden verschenen in een „Verzameling van rapporten“ uitgegeven door de Zuiderzee Vereniging (deel I). Dit was geen organisatie tot behoud van de Zuiderzee maar juist tot inpoldering daarvan een suggestie die overigens al in de tweede helft van de 19de eeuw opdook. Het dikke rapport is ook van belang als wij willen weten welke en hoeveel vissersschepen rond 1900 de oude binnenzee bevoeren. Het rapport bevat namelijk korte karakteristieken van de Vaar-

tugen waarmede de visserij wordt uitgeoefend zoals „botters, blazers, haringschuiten, aken, bonzen, pluiten, jachten, jollen van Stavoren, vletten, booten, gondels, punters“.

In verband met onze reactie op het artikel van Kooijman in dit verband eerst maar iets over de Friese Zuiderzeekust. Wel in Stavoren trof de commissie 60 vissersvaartuigen met 124 man aan waarvan er 13 schepen het hele jaar of het grootste deel ervan voor de visserij gebruikt werden. Van die 60 werden er niet minder dan 58 omschreven als de welbekende jollen van 3 tot 5 ton. Al eerder (blz. 38) had de commissie deze jollen die volgens haar „een zeer bijzondere soort“ vertegenwoordigden beschreven. Het citaat is wat lang maar voor deze „Spiegel“ wel uitermate lezenswaardig dacht ik. Alzo:

„Op het oog zijn deze jollen net grote klompen aan alle zijden rond ter lengte van slechts enige meters en van een inhoud van slechts 4-6 ton. Ongeveer middenin staat een mast en zij voeren slechts twee voorname zeilen, grootzeil en fok, ofschoon de vissers veelal kans zien nog verschillende lapjes daarbij op te zetten. In bouw wijken deze scheepjes evenwel zeer belangrijk af van ronde vaartuigen. Immers onder die ronde romp is een grote scherpe kiel aangebracht die zowel voor als achter aan het vaartuig een eind uitsteekt. Daardoor zeilen deze vaartuigen ondanks hun korthed uitstekend bij de wind maar zij zijn ten enenmale ongeschikt om op droogvallende gedeelten gebruikt te worden. Misschien is dit de reden waar-

Staverse jollen (en bootjes) in het havenje van Laaksum aan de Zuiderzee, een hout of linoleumsnede van de Fries Haagse kunstenaar wijlen W. J. Dijk. De situatie zal die van omstreeks 1930 zijn. (Verzameling S. J. van der Molen.)

om dit model bijna uitsluitend tot Stavoren beperkt blijkt. Het is belangwekkend om het oordeel van vissers uit onderscheidene plaatsen over deze vaartuigjes te horen (en dan wordt na de vermelding dat de jollen aan de voorzijde tot aan de mastkoker meestal een klein gesloten dek bezitten maar achter de mast geheel open zijn het volgende overzicht gegeven)

De Urkers levende als het ware onder de rook van Stavoren leggen een grote minachting aan de dag voor deze jollen noemen ze onpraktisch en onhandelbaar en hebben weinig vertrouwen in haar zeevaardigheid want de Urkers blijven zweren bij hun botters en blazers. De lieden van Stavoren daarentegen stellen hun jollen ver boven alle andere schepen en men moet werkelijk erkennen dat zij met deze kleine notedopjes wonderen verrichten. Zij weten met deze kleine dingen hard te zeilen en wanneer het weder zo ruw en de zee zo onstuimig is dat grote stoomboten en flinke tjalken de haven niet durven verlaten gaat een Stavorens(e) visser zonder aarzelen in zijn jol op de bruisende zee. Redding bij noodweer geschiedt meest met deze jollen en zo is het o.a. voorgekomen dat voor enige jaren een tjalk in het gezicht van de haven van Stavoren bij noodweer was omgeslagen en een flinke stoomboot haar pogingen tot berging van dit vaartuig heeft moeten opgeven. Toen gingen een twintigtal jollen als een zwerm vogels de haven uit zij maakten met haar allen enige touwen vast aan de tjalk en met haar twintigen brachten zij het schip behouden in de haven. Is het een wonder dat de ambtelijke kommissie heren bij dit ziltel relaas bijna poëtisch werden met die jollen als een zwerm vogels?

Het is jammer dat het rapport niet steeds de soorten schepen vermeldt. Dat was wel het geval met de gemeente Hemelumer Oldeferd en Noordwolde (thans opgenomen in het grotere Nijefurd) waar 84 vaartuigen met 170 personen werden genoteerd. De vissers woonden in Molkwerum, Warns en Laaksum. In de gehele gemeente (praktisch alleen in genoemde plaatsen) waren er 64 jollen van 2 tot 5 ton. Inzake Laaksum werd geschreven dat dit ge-

hucht 16 vissers telde die met 14 boten het hele jaar door op ansjovis, haring en in het bijzonder op paling visten. Afbeeldingen van de jollen in het nog bestaande Laaksumer haventje zijn ons gelukkig overgeleverd: een foto (van Simon Switzar jr) van jollen in het haventje in "Wijkend water" van Fred Thomas (s-Gravenhage 1941) – ik heb jaren geleden al vruchteloos getracht bij nabestaanden van de fotograaf een originele afdruk te bemachtigen – (tegenover blz. 8) en een hout- of linoleumsnede van wijlen de zeeschilder W. J. Dijk te s-Gravenhage door hem in groot formaat door de druk verspreid en bij ons artikel opgenomen.

Kaarte van de scheepstypen van de Zuiderzee. Niet geheel korrekt maar in grote lijnen maakt het de toestand van rond 1900 wel duidelijk. (Uit K. Boonenburg De Zuiderzee (A dam 1956))

Het rapport van 1905 geeft geen scheepstypen voor Hindeloopen aan van de 67 vaartuigen met 68 koppen, waarvan 43 voor haring- en ansjovisvangst en 24 alleen voor de ansjovis, wordt alleen gezegd. De visserij wordt over het algemeen in kleine scheepjes uitgeoefend, ook al omdat de haven van Hindeloopen zeer ondiep is en daardoor moeilijk bereikbaar. Het zullen toch wel jollen zijn geweest want nog in 1930 kon Fred Thomas in zijn boek "Stervende binnenzee" (ook een bron!) een gemakkelijke beschrijving geven van zijn vlucht uit de Hylper haven als gevolg van beschadigingen die zijn jol de „Hal-

ve Maen" aan de fuiken had toegebracht. Thomas zag de hele vloot op zich afkomen voorop een paar motorboten achter een bonte stoet van grote en kleine Stavorse jollen. Ook in "Wijkend water" zingt Tomas de lof van deze jollen.

Visserijrapport Zuiderzee 1905

Omdat het Rapport zulke interessante gegevens over de vissers van de Waddeneilanden en van de kusten van de Zuiderzee geeft, leek het mij voor geïnteresseerden van belang een kort overzicht te geven van het materiaal dat het boek biedt. Voor ons doel kunnen we de opgaven omtrent Ameland, Terschelling, Westdongeradeel, Het Bildt, Baradeel, Harlingen, Wonseradeel en Workum wel weglaten (wie er belang in stelt weet nu waar hij of zij moet zijn) zodat wij het verslag pas volgen na de hiervoor behandelde gemeenten Hindeloopen, Stavoren en Hamelumer Oldephaert en Noordwolde. Hoewel er omtrent Gaasterland 29 schepen met 45 personen worden opgegeven wordt vermeld. Serieuze vissers hieronder zijn slechts een viertal, de overige zijn lieden van allerlei soort die tijdens de ansjovistijd met een kleine beugel vissen op de Zuiderzee. Dat gelegenheidsvissen komt ook later herhaaldelijk voor en deze activiteit wijst niet op een bloeiende economie. Laten we nu de opgaven volgens het rapport eens volgen.

Lemsterland 84 sch. met 251 bemanningsleden. Er zijn 14 botters, 60 aken, 2 schuiten (uit ondervinding weet ik dat hiermee schokkers bedoeld werden in Kuinre sprak men van „Kuunder schuten") 2 pluuten (de uitspraak was en is pluut), 3 schouwen en 3 boten. De vloot van L. maakt in het algemeen een goede vertoning, alles ziet er knap en goed onderhouden uit.

Kuinre 14 sch. met 17 koppen, 13 ervan zijn punters, aakjes of schouwen van 1 tot 4 kub. meter inhoud. Er is 1 botter van 17 ton.

Blankenham 2 (zeil)punters, ieder 3 ton met 2 man. (Er wordt niet steeds opgegeven of het zeilpunters betreft, maar men krijgt de indruk dat dat meestal wel het geval was.)

Blokszijl 6 punters (tezamen ca. 18 ton) en 10 koppen.

Vollenhove 90 visschuiten met 186 k. 6 botters (12), 14 punters (30). Gezien het feit dat in Vollenhove nog na 1945 de bons populair was zal met visschuit dit type bedoeld zijn.

Crafhorst 27 sch en 37 vissers Er is 1 schokker (ca 14 ton) de overige 26 zijn alle zeilpunters van 2-3 t die echter zeer ongeregeld op de Zuiderzee komen

Kampen 61 sch met 90 k waarvan 24 met 51 k het hele jaar op zee vissen Het zijn bidders en bonzen van 9-22 ton De overige zijn alle puntertjes van 1-3 ton en niet als geregelde Zuiderzeevissers te beschouwen

IJsselmuiden 2 punters samen 4 ton

Wilsum 7 punters van 2-4 t met 12 k Ze komen nauwelijks buiten de mond van de ketel daar zij geen zee kunnen verdragen

Flburg 56 bidders pluiten bonzen punters en tjotters (!) met 115 k. Helas worden de aantallen per soort niet genoemd

Harderwijk 135 sch met 249 k verdeeld in bidders pluiten bonzen haringschuiten punters en visboten waarvan 100 van 10-20 ton en 35 beneden de 10 ton Ook hier geen afzonderlijke aantallen

Bunschoten (Spakenburg) 183 sch met 428 k verdeeld in bidders van 10-18 ton en boten van 2 ton De visserij is niet florissant (meer?) er zijn in 1904 al 3 bidders gesloopt en twee jaar tevoren was de laatste nieuwe bidder afgeleverd

Huizen 111 bidders van 30 ton en 1 boot van 4 ton met 223 k In 1903 waren er nog 118 bidders

De vloot ziet er over het algemeen niet goed onderhouden uit De beide scheepswerven hadden op speculatie 3 bidders gebouwd die nog steeds onverkocht op de werven staan

Muiden 9 sch met ongeveer 6 k Zeer kleine scheepjes kubbotten gondels en 1 visaaikje van 4-6 ton

Durgerdam (Ransdorp) 35 bidders (16 t) 73 kubbotten (4) 12 gondels (3) 8 boten (10) 1 visschuit (12) 1 aakje (4) 4 vletten (6) 2 punters (6) In het geheel 136 sch met 156 k Op de werf te Durgerdam staat al sinds twee jaar een nieuwe bidder onverkoopt

Broek in Waterland (Uitdam) 16 sch met 31 k Geen bijzonderheden

Monnikendam 7 bidders van ca 20 ton 16 kubbotten (van 4) 11 gondels (van 3)

Marken 137 bidders van 20 ton 2 van 22 17 boten van 4-5 2 idem van 8 3 idem van 6 1 vlet van 4 ton In het geheel 162 sch met 2894 ton en 346 k

Volendam 213 sch met 551 k (183 bidders van 30 t 20 van 24 t 1 schuit van 10 1 boot van 6 en 8 boten van 4 ton elk

Edam 5 bidders a 24 t met 11 k

Warder 5 gondels van 10 t behoren aan 11 boerenarbeiders voor het gehele jaar zodra er iets te verdienen valt

Hoorn 18 bidders 5 kubbotten 7 Friese aken 1 bons

Enkhuizen 13 schokkers met 29 k 45 bidders met 108 k 30 aalboten met 73 k 5 aken met 13 en 51 vletten met 92 k Hiervan bevissen 18 bidders 51 vletten 4 aken en 5 schokkers het gehele jaar de Zuiderzee

Oosthuizen 4 kubbotten met 4 k

Avenhorn 12 kubbotten met 12 k

Broek op IJ angendijk 1 jacht met 2 k 1 Stavemisser jol met 3 k Er zal wel Stavorense jol bedoeld zijn

Berkhout 12 kubbotten met 4 k

Schellinkhout 3 aken 3 vletten 3 kubbotten met 9 k

Wijdenes 2 aken (2 k) 2 kubbotten (2 k) 2

vletten (2 k) 1 jol (1 k)

Bovenkarspel 16 open boten met 37 k

Andijk 40 vletten met 120 k Deze vletten worden gedurende het gehele jaar door de landbouwers in het binnenwater gebruikt

Wervershoof 12 vletten met 28 k uitsluitend gelegenheidsvissers in de ansjovistijd staat er veelbetekenend bij

Medemblik 1 praamschip 1 tjalkschip 1 botter 1 aak 56 bootjes (1/2 8 t)

Winkel 2 jachten (6 t) 1 vlet (3) 3 jollen (7) 1 pluit (3) 2 aken (3 k)

Barsingerhorn 5 blazers (13 k) 1 aak (3) 4 sloepen (11) 2 jachten (6) 10 boten (28 k)

Den Helder een aak van 10 ton en een blazer van 25 t vissen geregeld op de Zuiderzee

Texel De Texelse vissers zijn bijna uitsluitend Noordzeevissers of vissen langs de kust van Texel

Wieringen 202 sch met 359 k waarvan 182 sch alleen op de Zuiderzee Bij deze opgave geen aantallen per soort maar wel interessante nadere bijzonderheden De vaartuigen worden onderscheiden in

Blazers waarvan de boeg vrij hoog oploopt doch die vrij scherp versneden zijn worden ongeveer niet meer gebouwd

Haringschuiten veel gelijkende op breede hoogaarsen een oud model dat ongeveer niet meer wordt gebouwd (Hier worden de schokkers bedoeld)

Aken het meest gangbare model rond als een tjalk en van onder plat zeer geschikt om op de slikken droog te vallen

Jachten Kleine open tjalken of tjotters (vreemd is hier weer het gebruik van de aanduiding tjotters)

De indeling naar de vorm heeft ongeveer geen betekenis van alle soorten behalve van de jachten zijn kleine en grote maten voorhanden Nieuw worden alleen nog maar aken gemaakt Met dit laatste worden kennelijk de z.g. Wieringer aken genoemd die blijkens mijn gegevens vooral langs de Friese zuidwestkust (Makkum Workum Staveren Hindeloopen) werden gebouwd Dit laatste komt ook naar voren in een commentaar op blz 187 Nieuwe schepen worden ongeveer niet meer gemaakt

Een prentbriefkaart van de haven van Staveren uit 1902 Op de voorgrond Stavense jollen uit Staveren en een HL uit Hemelum Oldeferd en Noordwolde (Verz. Fries. Scheepvaartmuseum Sneek)

De meeste bestaande vaartuigen werden te Makkum of Workum gebouwd Vele zijn oud en vervallen en brengen bij verkoop nauwelijks f 400 – op

Urk De indeling van de vaartuigen heeft voor het onderzoek weinig betekenis daar de schepen in grootte nogal afwisselen De meest gewone vorm is de botter van 20-29 ton de haringschuit van ca 227 ton en de blazer van 20-29 ton Zeer vele dezer grote soort schepen hebben bovendien een vlet van groot model circa 4 ton groot Er zijn 220 bidders en haringschuiten te zamen groot 4699 ton en 706 man bovendien nog 230 boten vletten en sloepen te zamen groot 979 ton en 149 man Dit waren de cijfers van het College voor de Zeevisserij De Kommissie kwam tot iets andere resultaten

Besluit

Hoewel niet altijd duidelijk is wat met enkele scheepstypen bedoeld wordt levert het rapport toch een interessant overzicht op zij het uit een tijd dat de visvangst op de Zuiderzee al op zijn retour was en de ansjovishausse al duidelijk daalde Aan het slot wilde ik nog even terugkeren tot de Stavense jol aan het begin Aan een artikel van W. Dijkstra jr Staveren en de visserij (in *Nederlandse Historie* 6de jrg nr 2 1972) – alweer een bron inzake de jollen! – ontleen ik (wat overigens menige lezer wel bekend zal zijn) dat in het Zuiderzeemuseum de jol St 4 ligt lang 26 voet breed 3 5 voet, een van de mooiste jollen gemaakt bij Wildschut in Gaastmeer Visser C. J. de Boer Smidstraat 8 in Staveren geb. in sept 1891 had hem altijd gebruikt Toen hij de boot in april 1949 voor onderhoud had bij de scheepsreparateur Valk waren er mensen van genoemd museum die belangstelling voor de jol hadden Omdat De Boer een snellere boot nodig had was de overeenkomst spoedig gesloten In augustus 1949 voer hij de jol zelf naar Enkhuizen waar hij tegen contante betaling van f 1600 van eigenaar veranderde Wie mocht menen dat het na die datum niet meer mogelijk was (en is) Stavense jollen in het wild te zien kan gerustgesteld worden Dat heeft Jan Kooijman in deze „Spiegel” al voldoende aange-toond stellig tot voldoening van al degenen die warm lopen voor onze oude (soms niet zo heel oude zie de Stavense jol!) scheepstypen